

Dansk økonomi – robust og på sporet

Regeringen
Januar 2004

Dansk økonomi – robust og på sporet

Publikationen kan bestilles hos:

Schultz Information
Herstedvang 12,
2620 Albertslund
Telefon 43 63 23 00
Fax: 43 63 19 69
E-mail: schultz@schultz.dk
Hjemmeside: www.schultz.dk

eller afhentes hos:

Schultz Information
Herstedvang 4
2620 Albertslund

Henvendelse om publikationen kan i øvrigt ske til:

Finansministeriet
Christiansborg Slotsplads 1
4. kontor
1218 København K
Telefon 33 92 33 33

Omslag: Schultz Grafisk
Tryk: Schultz Grafisk
Oplag: 2.000
Pris: Gratis
ISBN: 87-7856-633-9

Elektronisk publikation:
Produktion: Finansministeriet
ISBN: 87-7856-634-7

Publikationen kan hentes på Finansministeriets hjemmeside:
www.fm.dk

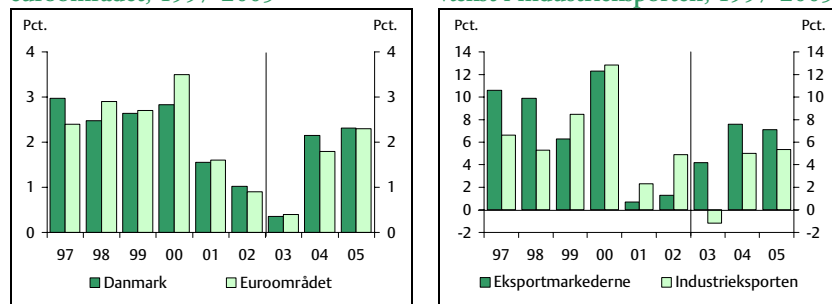
Nyt opsving

Der er en forbedring på vej for Danmarks økonomi. I 2004 ventes et moderat opsving med stigende beskæftigelse og fald i ledigheden. Regeringens vurdering deles af næsten alle prognosemagere. Det gælder vismændene, LO og de store banker. Og det gælder EU og OECD. Alle har forudsagt, at stigningen i ledigheden ophører og afløses af fald i løbet af 2004.

Forventningen om et opsving skyldes navnlig

- nedsættelsen af indkomstskatten og lavere afgifter
- at renten er lav, og der nu er mulighed for at tage blandt andet afdragsfrie lån
- at der er udsigt til bedre internationale konjunkturer

Figur 1a. BNP-vækst i Danmark og Euroområdet, 1997-2005
Figur 1b. Eksportmarkedsvækst og vækst i industrieksporten, 1997-2005

Den ventede, moderate forbedring af konjunkturerne i eurolandene vil understøtte fremgangen i Danmark. I USA kom der allerede gang i økonomien i 2002, og der ventes høje amerikanske vækstrater i 2004 og 2005. Afsætningsmulighederne for dansk industrieksport vil således gå op i 2004 og 2005. I de foregående tre år var markedsvæksten derimod beskedent, efter at udlandsvæksten fra 1994 til 2000 havde været særdeles gunstig for udviklingen herhjemme.

De danske lønstigninger har siden midten af 1990'erne været større end i udlandet. Selv om valutakursforskydninger i enkelte år har virket i den modsatte retning, er der gennemgående sket en forringelse af lønkonkurrenceevnen over for udlandet. Forringelsen har været særlig stor i 2003 som følge af faldet i blandt andet dollarkursen.

De højere danske lønstigninger er hidtil i vidt omfang blevet opvejet af relativt stor vækst i produktiviteten. Men det aktuelle fald i dollarkursen gør det særlig vigtigt at undgå høje danske lønstigninger af hensyn til mulighederne for fremgang i beskæftigelsen.

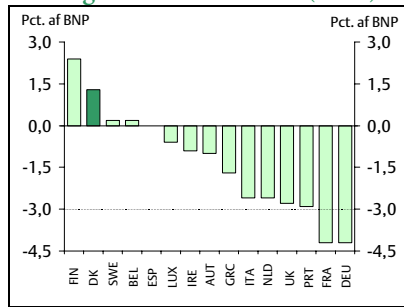
Der er tegn på begyndende opgang i dansk økonomi. Bilkøbet er stigende. Købet af andre forbrugsgoder og navnlig investeringerne har også vist vækst i tredje kvartal 2003 efter en svag start på året. Også industriens, serviceerhvervenes og byggeriets forventninger er klart forbedret i forhold til situationen i foråret 2003.

Selv om Danmark selvfølgelig ikke har kunnet undgå en negativ påvirkning fra det internationale tilbageslag, har dansk økonomi vist sig at være relativt robust. Afmatningen har som i andre lande svækket de offentlige finanser og ført til en stigning i ledigheden. Men situationen er på begge områder mere gunstig herhjemme end i de fleste andre EU-lande. Samtidig er der et stort overskud på betalingsbalancen.

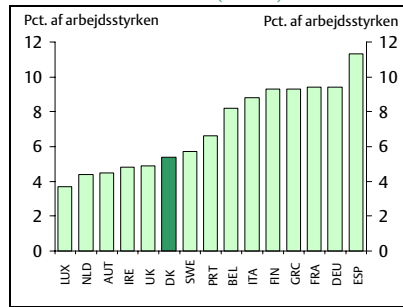
Inflationen er nu lavere end i de fleste andre EU-lande. Nedsættelserne af afgifterne pr. 1. oktober 2003 og skattestoppet har bidraget hertil. Den lave inflation styrker lønnens købekraft.

Selv om ledigheden er steget, er den stadig lav sammenlignet med tidligere. Den er således ikke højere end i foråret 1998, hvor den forrige regering besluttede Pinsepakken for at forhindre overopledning. Noget af stigningen i ledigheden skyldes, at antallet af aktiverede er faldet som led i målretningen af aktiveringsindsatsen.

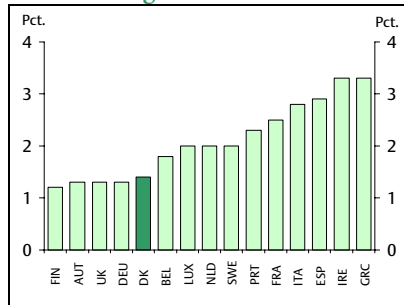
Figur 2a. Den offentlige saldo i Danmark og de andre EU-lande (2003)

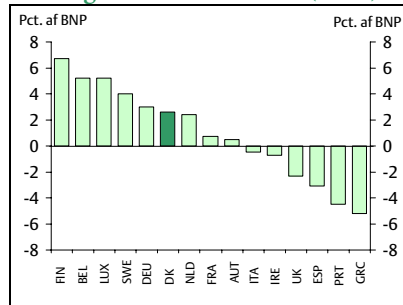
Figur 2b. Ledigheden i Danmark og de andre EU-lande (2003)

Figur 2c. Inflationen de sidste 12 mdr. i Danmark og de andre EU-lande

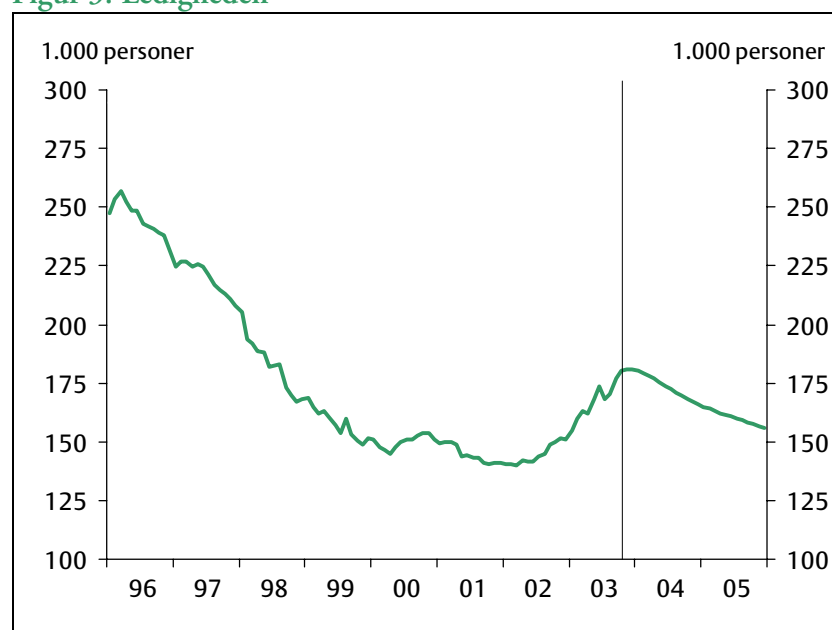
Figur 2d. Betalingsbalancen i Danmark og de andre EU-lande (2003)

En varigt høj beskæftigelse er et helt centralt mål for regeringen. Der er gennemført specielle initiativer, der har støttet beskæftigelsen under afmatningen, blandt andet i form af fremrykning af boligbyggeri. Desuden er der gennemført en øget uddannelsesindsats for ledige og ledighedstruede samt særlige projekter for at skaffe ledige akademikere i arbejde.

Det ventede opsving skønnes at føre til en ny stigning i beskæftigelsen, og ledigheden ventes at begynde at falde i løbet af 2004, se figur 3. Det tager erfaringsmæssigt altid nogen tid, fra et opsving sætter ind, til det slår igennem i faldende ledighed. Det skyldes blandt andet, at virksomhederne i begyndelsen er tilbageholdende med nyansættelser, og at det i starten af et opsving er muligt at udnytte det eksisterende personale mere effektivt.

Figur 3. Ledigheden

Forudsætningerne for vækst i beskæftigelsen er til stede, og udgangspunktet er godt.

Fremgangen i økonomien bliver understøttet af regeringens økonomiske politik. Indkomstskatten er blevet nedsat fra 1. januar 2004 og vil blive sat yderligere ned frem til og med 2007.

Desuden bidrager skattestoppet til at forøge lønnens købekraft, fordi uændrede stykafgifter dæmper inflationen. Hertil kommer afgiftsned sættelserne på spiritus, cigaretter og mineralvand pr. 1. oktober 2003. Boligejerne får gavn af stoppet for stigninger i ejendomsværdiskatten og loftet over grundskylden.

Skatte- og afgiftspolitikken bidrager væsentligt til, at der i 2004 vil være den største stigning i husholdningernes indkomster efter skat og prisstigninger i de sidste knap ti år.

De skattepolitiske dispositioner er finansieret inden for de økonomiske rammer, som er opstillet frem mod 2010.

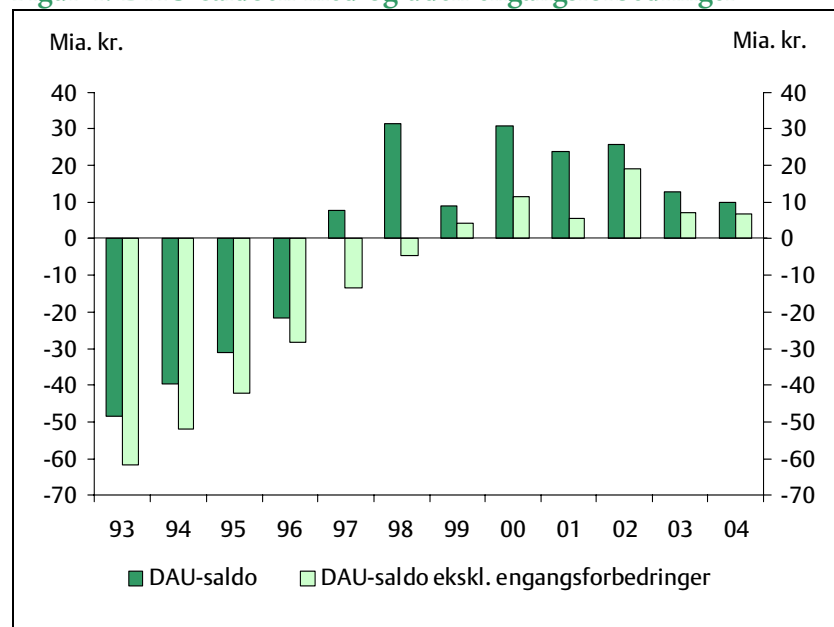
I år vil lempelserne af finanspolitikken indebære et positivt bidrag til den økonomiske aktivitet, som skønnes til 0,4 pct. af BNP. Det svarer rundt regnet til 10.000 arbejdspladser. Oven i kommer en betydelig aktivitetsvirkning fra den lave rente.

Hermed er regeringen gået til grænsen. Det vil ikke være forsvarligt at stimulere økonomien yderligere. Virkningerne af yderligere foranstaltninger ville i givet fald sandsynligvis indtræffe på et tidspunkt, hvor økonomien er inde i et opsving. Det ville indebære en risiko for overophedning af økonomien.

Styr på finanserne

De offentlige finanser er i god stand. Der er overskud på statens DAU-budget. Saldoen er historisk høj, når den renses for én-gangsposter, som i sagens natur ikke har varig virkning på budgettet. Kun i 2000 havde dette overskud et niveau, som når op på de tal, der er præsteret siden regeringsskiftet.

Figur 4. DAU-saldoen med og uden engangsforbedringer

Der er også fortsat overskud på de samlede offentlige finanser, som angiver den samlede stilling for staten, amterne, kommunerne samt de sociale kasser og fonde – f.eks. ATP – under ét.

Det er stillingen på de samlede offentlige finanser, som afgør, om Danmark lever op til EU's konvergenskrav for den offentlige saldo. Konvergenskravet går ud på, at et eventuelt underskud på de samlede offentlige finanser ikke må overstige 3 pct. af BNP.

Da Danmark har overskud, opfyldes konvergenskravet med en bred margen. Stillingen på de samlede offentlige finanser i Danmark er langt bedre end for eurolandene, bortset fra Finland.

Det er nødvendigt med pæne overskud på de offentlige finanser af navnlig to grunde:

- Stigningen i antallet af ældre i de kommende år gør det nødvendigt at "spare op" nu – ellers vil der opstå behov for betydelige fremtidige stramninger
- De nødvendige overskud sikrer også, at der er bedre handlemuligheder, hvis der skulle komme et alvorligt økonomisk tilbageslag med en kraftig og langvarig stigning i ledigheden til et højt niveau

De senere års økonomiske afmatning har reduceret det offentlige overskud. Det er en midlertidig og ønskværdig budgetreaktion. Afmatning medfører lavere skattebetalinger og større udgifter til arbejdsløshedsunderstøttelse. Det holder borgernes indkomster oppe og mildner dermed afmatningens konsekvenser for efterspørgsel og beskæftigelse.

Overskuddet på finanserne har dermed været tilstrækkeligt til, at disse såkaldte automatiske stabilisatorer har kunnet virke fuldt ud, uden at det har truet den finansielle stabilitet. Samtidig har der været plads til en passende lempelse af finanspolitikken, som blandt andet sigter på at øge tilskyndelsen til at arbejde.

Hvis ikke der er en tilstrækkelig reserve på de offentlige finanser, kan det stå i vejen for at tillade en økonomisk afmatning at få fuld virkning på de offentlige finanser. Samtidig kan mulighederne for at handle i en krisesituation svækkes.

Det ses f.eks. i Tyskland og Frankrig, der undlod at opbygge tilstrækkelige overskud under de tidligere års gunstige konjunkturer. Derfor har de to lande nu ikke råderum til den forringelse af de offentlige finanser, der følger af afmatningen. De må konsolidere

Dansk økonomi – robust og på sporet

de offentlige finanser, selv om konjunktoren er svag. Landene står over for store finanspolitiske udfordringer på grund af aldringen af befolkningen.

Skattestoppet – finansieres af staten

Det er ingen kunst at opnå overskud på de offentlige finanser ved at sætte skatterne i vejret. Det succesfulde ved regeringens politik er, at der er overskud samtidig med skattestoppet. Skattestoppet er fastholdt konsekvent, også i kommunerne. Standsningen af tidligere tiders gentagne forhøjelser af skatter og afgifter styrker borgernes indkomster, og gør det lettere at træffe økonomiske dispositioner.

Det er staten, der gennem tilskud til kommunerne finansierer skat-tenedsættelserne på arbejdsindkomst og skattestoppets virkninger på blandt andet ejendomsværdiskat og grundskyld. Afgiftslettelserne finansieres ligeledes af staten.

Staten sørger således – ved kommuneforhandlingerne – for, at kommunerne og amterne under ét har penge til de aftalte udgifter inden for rammerne af skattestoppet. Det sker blandt andet ved reguleringer af de statslige bloktilskud til kommuner og amter. Ved kommuneaftalerne lægges til grund, at brugerbetalingerne i gennemsnit er uændrede.

I år giver aftalerne kommuner og amter plads til en yderligere vækst i serviceudgifter m.v. på 2,7 mia. kr. i forhold til 2003.

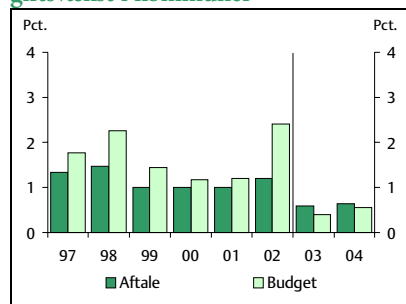
Den demografiske udvikling og hensynet til beskatningen gør det nødvendigt at bringe væksten i de offentlige udgifter ned i forhold til tidligere. Det er en central udfordring. Også den foregående regering meldte ud, at væksten i udgifterne skulle bringes markant ned.

Det ser nu ud til at lykkes. Væksten i udgifterne er bremset væsentligt op i løbet af 2003. For første gang i årevis svarer kommunernes og amternes budgetter til aftalerne – både i 2003 og 2004, hvor de er indgået med den nuværende regering.

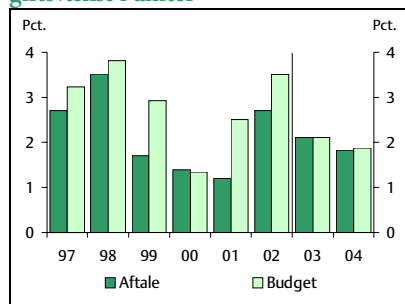
Ligeledes flugter den økonomiske balance i finanslovsaftalerne for begge år med regeringens forslag til finanslov. Forligene om finansloven har således ikke svækket budgetdisciplinen.

Disse resultater må blandt andet ses i lyset af, at skattestoppet understøtter troværdigheden i udgiftspolitikken.

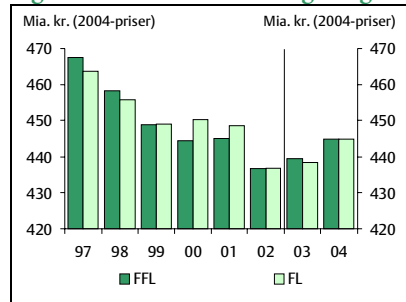
Figur 5a. Aftalt og budgetteret udgiftsvækst i kommuner

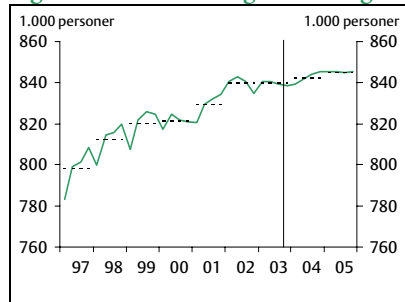
Figur 5b. Aftalt og budgetteret udgiftsvækst i amter

Figur 5c. De samlede statslige udgifter

Figur 5d. Den offentlige beskæftigelse

På trods af den begrænsede ramme for udgiftsvæksten sker der fortsat en vækst i ressourcerne til offentlig service pr. indbygger inden for en ramme på 2,7 mia. kr. i 2004. Der er tilført flere ressourcer til borgernære områder som sygehuse, ældreomsorg og øvrig velfærd. Borgernes muligheder for frit valg er øget. Undervisning og forskning er styrket.

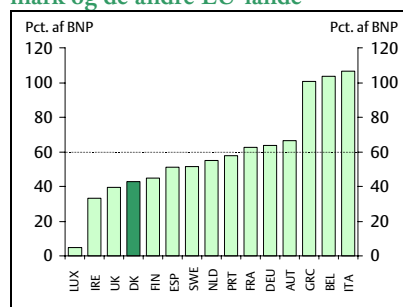
Med den snævre ramme kræver serviceforbedringerne, at der gennemføres en skarp prioritering af opgaverne og en yderligere effektivisering af indsatsen.

Dansk økonomi – robust og på sporet

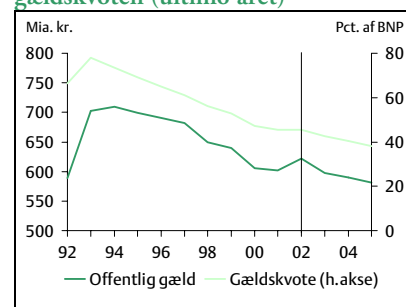
Det fortsatte overskud på de offentlige finanser bevirker, at den offentlige gæld falder. Man skal helt tilbage til 1980 for at finde en gældskvote, der er lige så lav som i dag. Gældskvoten er den offentlige gæld i forhold til BNP.

Gældskvoten ligger betydelig under EU's konvergenskrav, som er 60 pct. af BNP, og den er lavere end i hovedparten af EU-landene. Afviklingen af gælden sker i et tilfredsstillende tempo og er på sporet i forhold til 2010-målene.

Figur 6a. Den offentlige gæld i Danmark og de andre EU-lande

Figur 6b. Den offentlige gæld og gældskvoten (ultimo året)

Det er gælden målt i forhold til BNP, der er det mest velegnede udtryk for gældsbyrden, fordi renterne skal betales ud af indkomsterne i samfundet, som vil vokse med udviklingen i produktionen.

Familierne og skatten

Danskerne får betydelig gavn af den stigning i lønnens købekraft i år, der følger af nedsættelsen af indkomstskatten og den lave inflation. Som omtalt vil stigningen i indkomsterne efter skat og prisstigninger i 2004 være den største i mange år. Det kan mærkes direkte og konkret.

Som et eksempel kan man se på en familie, der bor i ejerbolig, bestående af to voksne LO-medlemmer og to børn, med en samlet årlig lønindkomst før skat på 510.000 kr. Familien får i 2004 en skattebesparelse på 6.700 kr. som følge af nedsættelsen af skatten på arbejdsindkomst og skattestoppet. I 2007 stiger skattebesparelsen til 11.500 kr.

Skattestoppet gavner alle familier, også pensionister og andre modtagere af overførselsindkomster, fordi stoppet for afgiftsstigninger m.v. øger købekraften af overførslerne.

Nedsættelsen af skatten på arbejdsindkomst består i, at bundfradraget for mellemskatten forhøjes ekstraordinært med 12.000 kr. årligt fra 2004 til og med 2007. Endvidere indføres der i 2004 et beskæftigelsesfradrag på 2,5 pct. af arbejdsindkomsten op til en indkomst svarende til den nye grænse for mellemskatten. Det er navnlig til gavn for lavtlønnede. Disse ændringer indebærer, at marginals-katten falder med 6,3 pct.enheder for omkring $\frac{3}{4}$ million danskere.

Nedsættelsen af indkomstskatten vil ud over at øge forbrugsmulighederne således indebære, at det bedre kan betale sig at øge arbejdsindsatsen. Dermed stimuleres udbuddet af arbejdskraft. Hertil kommer, at fastfrysningen af afgifterne ligeledes kan bidrage til at stimulere udbuddet af arbejdskraft.

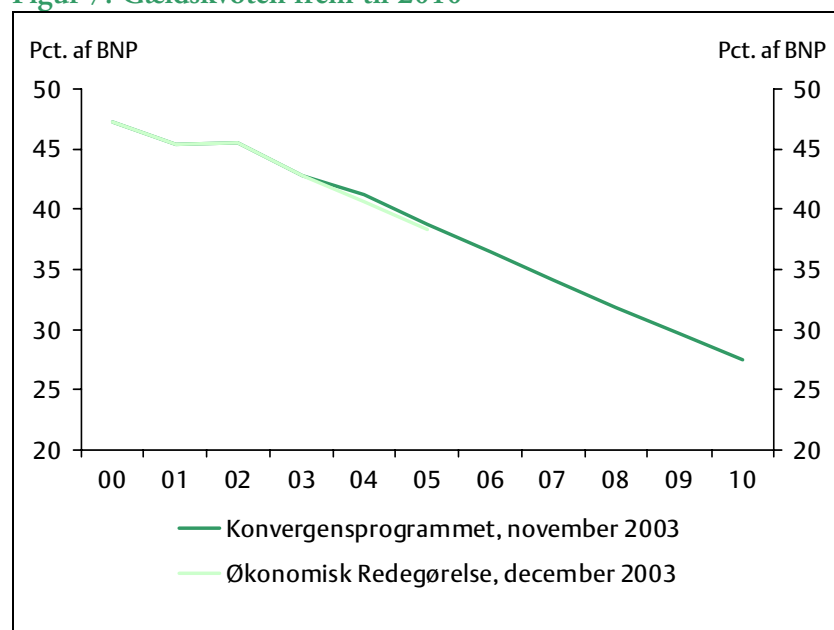
Ud over nedsættelsen af skat på arbejdsindkomst og skattestoppet forbedres danskernes økonomi også af nedsættelserne af afgifterne på spiritus, cigaretter og mineralvand.

Frem mod 2010

Der er opstillet nogle klare mål for den økonomiske politik frem til 2010. Målsætningerne sikrer plads til lavere beskatning og skatte-stop og en vis forbedring af den offentlige service – uden at der sendes regninger videre til kommende generationer.

Det centrale finanspolitiske krav er, at overskuddet på de offentlige finanser i gennemsnit svarer til mellem 1½ og 2½ pct. af BNP frem til 2010. Det sikrer en holdbar udvikling i de offentlige finanser. Det vil sige, at de fremtidige stigninger i pensioner og pleje som følge af flere ældre kan finansieres uden stramninger i beskatning eller offentlig service.

Figur 7. Gældskvoten frem til 2010

Overskuddet kan afvige fra det opstillede interval i enkeltår, f.eks. som følge af svage konjunkturer eller aktiekursfald. Det indebærer, at de automatiske stabilisatorer kan få lov at virke dæmpende på konjunkturudsving, og at der ikke skal strammes op på et tidspunkt, hvor beskæftigelsen i forvejen er presset.

Finanspolitikken er på sporet. Renset for konjunkturbevægelser, udgør det offentlige overskud ca. 2 pct. af BNP i 2003 og ca. 1,8 pct. i 2004. Det er ca. midt i målintervallet for gennemsnitlige overskud frem mod 2010. De finanspolitiske beslutninger, der er truffet for 2003 og 2004, flugter derfor med de overordnede mål for overskud, der er opstillet frem mod 2010.

Fortsatte overskud på de offentlige finanser indebærer en markant nedbringelse af den offentlige ØMU-gæld frem mod 2010.

I den seneste mellemfristede fremskrivning nedbringes den offentlige gæld således til 27½ pct. af BNP i 2010, mod ca. 47½ pct. af BNP ved udgangen af 2000. Forløbet indregner ikke mulige fremtidige salg af statslige aktiver eller andre politiske initiativer, som kan øge gældsnedbringelsen og dermed opfylde det politiske mål om en halvering af den offentlige ØMU-gæld i pct. af BNP frem mod 2010.

Den holdbare udvikling i de offentlige finanser frem mod 2010 forudsætter en fortsat stram styring af de offentlige udgifter. Væksten i ressourcerne til offentlige service kan realt vokse med ½ pct. om året. Det giver plads til en vis fremgang i det offentlige service-niveau.

Finanspolitisk holdbarhed kræver nye initiativer, der kan skaffe 50-55.000 flere i beskæftigelse frem mod 2010.

Det er en solid politisk udfordring.

Den aftalte arbejdstid forudsættes uændret, men der er et fald i den gennemsnitlige arbejdstid som følge af ændringernes i arbejdsstyrkens sammensætning på aldersgrupper.

Forøgelse af beskæftigelsen har en dobbelt positiv virkning på de offentlige finanser: Skattegrundlaget bliver højere, og udgifterne til overførsler mindskes.

Dansk økonomi – robust og på sporet

Der er gennemført foranstaltninger, der vil forøge arbejdsudbuddet i de kommende år. Det drejer sig blandt andet om nedsættelsen af indkomstkatten, reformen af førtidspensionen og initiativerne i ”Flere i Arbejde”.

Regeringen arbejder med yderligere initiativer, der kan bidrage til at tilvejebringe den påkrævede forøgelse af arbejdsstyrken og beskæftigelsesindsatsen. Det drejer sig om:

- Bedre integration af indvandrere og andre grupper, der har vanskeligt ved at finde fodfæste på arbejdsmarkedet
- Senere tilbagetrækning
- Nedbringelse af sygefraværet
- Hurtigere gennemløb i uddannelserne

Hertil kommer, at Velfærdskommissionens arbejde også forventes at munde ud i forslag, der kan forøge arbejdsstyrken.